

Nr 630

Av herr **Ståhl**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.*

Huvudtanken i Kungl. Maj:ts proposition nr 143 till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen kan i korthet sägas vara att genom vissa lättnader beträffande tillverkning och saluhållande av alkoholsvaga och beträffande berusningseffekt ofarligare alkoholdrycker söka uppnå en återhållande effekt på den efter 1 oktober 1955 starkt stegrade och oroväckande konsumtionen av starksprit, särskilt brännvin. Denna huvudtanke ger jag min fulla avslutning. Den har också i det betänkande, som ligger till grund för propositionen, skjutits starkt i förgrunden. Vad man med hänsyn till det allvarligt försämrade nykterhetsläget måste diskutera är de bästa vägarna för att uppnå denna effekt.

Det omåttliga brännvinssuperiet är nu, liksom en gång tidigare, på väg att bli den stora folkfienden. Nya vägar måste därför vid sidan av förbättrad nykterhetsvård, intensifierad upplysning och andra åtgärder av denna art sökas för vår allmänna nykterhetspolitik så att den bättre än hittills förmår fylla uppgiften att inrikta konsumtionen över till lättare och alkoholsvaga drycker.

Självfallet vore ur nykterhetssynpunkt det bästa, enklaste och mest effektiva om starkspriten kunde ersättas med alkoholfria eller alkoholsvaga drycker. En samlad erfarenhet från olika länder ger emellertid vid handen att denna väg icke är framkomlig. Människan är icke sådan annat än i undantagsfall. I stället får vi söka att göra lättare alkoholdrycker så pass tilltalande och lättåtkomliga, att de med framgång kan upptaga tävlan med starkspriten.

Vad departementschefen i denna del anfört rörande tillhandahållande av lättare viner skall i detta sammanhang icke närmare diskuteras. Eftersom vinet i vårt land på grund av drykesvanor, sällskapstraditioner, pris och andra omständigheter näppeligen har utsikt att på allvar upptaga tävlan med brännvinet, är varje ändring som främjar här angivet syfte visserligen ett steg i rätt riktning men dock på förhand dömt till en verkan av begränsad räckvidd. Den enda lätta och alkoholsvaga dryck som i Sverige liksom i Danmark och andra nordiska länder kan ha möjlighet att bli en ersättning för brännvinet är ölet. Men om detta skall lyckas måste man saluföra en sådan kvalitet av ölet att det blir tillräckligt både välsmakande och lättillgängligt.

Då departementschefen i detta syfte och i enlighet med utredningens förslag föreslår införandet av ett lättare 3,6 % starköl vid sidan av det 4,5-procentiga, är han otvivelaktigt på rätt väg. Därigenom erhålles en billigare vara, och den blir tillgänglig förutom i systembutikerna även i vissa livsmedelsaffärer och på vinrestauranger. Likväl måste det konstateras att de restriktioner som anses

nödvändiga även för detta öl är ägnade att i hög grad motverka huvudsyftet med denna nya dryck. Detta sammanhänger i främsta rummet därmed att detta öl ej kan få utskänkas på de s. k. ölkaféerna. Härigenom minskas i hög grad det nya ölets förmåga att motverka brännvinssuperiet. Samtidigt härmed måste man befara att ölkaféernas kunder hädanefter i ej obetydlig utsträckning kommer att övergå till inköp i affärerna av det 3,6-procentiga starkölet. Vad man under sådana förhållanden måste förvänta är att återföras till det bedrövlige läge då öldrickandet i stor utsträckning skedde i portgångar, prång och bekvämlighetsinrättningar. Man måste sålunda genom restriktionsapparaten befara, kanske rent av förutse, en utveckling rakt motsatt den önskade och åsyftade. Under sådana förhållanden frågar man sig om det inte vore möjligt att införa ett öl som förenade de väsentliga fördelarna med det 3,6 procentiga ölets utan att behöva medföra nya restriktioner, nytt krångel och förvirring, med ett relativt högt pris. Enligt min mening skulle detta dubbla syfte uppnås utan införande av det nya starkölet helt enkelt genom en återgång till den tidigare tillåtna alkoholprocenten i vårt vanliga öl klass II, från nuvarande 2,8 % till 3,2 %. Flera av remissinstanserna har snuddat vid denna tanke såsom den mest tilltalande. Den har emellertid avvisats med en genomgående motivering att, såsom kontrollstyrelsen uttryckte det: "Den liberalisering av handeln med vanligt öl som beslöts år 1954 ansågs kunna genomföras med utgångspunkt från att alkoholhalten i öl icke fick överstiga 2,8 viktprocent. Tillräckliga erfarenheter av dessa premisser har ännu icke vunnits, varför en eventuell omprövning av ifrågasvarande alkoholgräns bör anstå."

Man frågar sig huruvida denna bedömning verkligen är bärande, sedan man numera inregistrerat starkspritens högfloed i vårt land efter den 1 oktober 1955. Enighet råder om att det 4,5-procentiga starkölet på grund av de hårda restriktionerna med vilka det kringgärdats, i intet avseende kunnat bilda någon barriär mot det ökade brännvinssuperiet. Hur vågar man då tro, att ett lättare starköl, också underkastat hårda restriktioner, med nämnvärt större framgång skulle kunna upptaga tävlan med brännvinet? Riksförbundet Landsbygdens folk torde i stället riktigt bedöma situationen med orden: "att åtgärden inte torde fylla någon praktisk uppgift eftersom ölet skall säljas på samma sätt som det nu föreliggande starkölet". Förbundet anser därför att det nya ölet icke torde komma att få någon större betydelse för en övergång till alkoholsvagare drycker.

Att man år 1954 kunde hysa betänkligheter mot en höjning av alkoholhalten i pilsnerdrickat, sammanhänger såsom Bryggareföreningen i sitt remissvar påpekat med den undersökning som dåvarande docenten, nuvarande professorn Leonard Goldberg på 1944 års nykterhetskommittés uppdrag hade verkställt. Av dessa undersökningar framgick att ett 2,6-procentigt öl genom sitt extraktinnehåll och en därmed förenad okänd faktor hade så liten alkoholverkan, att drycken i regel icke i nämnvärd grad minskade vare sig arbetsförmågan eller den allmänna självkontrollen, medan ett då tillgängligt 3,2-procentigt försöksöl hade något större verkan. Det 3,2-procentiga öl, som användes vid undersök-

ningarna var emellertid icke ett normalt bryggerimässigt framställt öl av denna styrka utan ett genom blandning åstadkommet öl med bl. a. hög förjäsningsgrad och en låg halt av extraktämnen. Efter detta har emellertid Goldberg kommit till ett helt annat resultat genom omfattande undersökningar av ett större antal såväl svenska som utländska maltdrycker. Resultaten av dessa är kort sammanfattat, att ett 3,2 viktprocents öl med låg förjäsningsgrad och en stamvörtstyrka, resp. extrakthalt, som är hög i förhållande till alkoholhalten, ger en relativt låg blodalkoholhalt och förhåller sig i alla avseenden som det 2,6-procentiga öl, som användes i betänkandet. Det 3,2-procentiga öl som nämnes i betänkandet och som felaktigt framställts genom en blandning av lätta och starka ölsorter, hade helt andra egenskaper, bl. a. en hög förjäsningsgrad m. m. och skilde sig därför kvalitativt och kvantitativt från det 2,6-procentiga. Dessa undersökningar har sålunda klart visat att ett normalt tillverkat öl, vars alkoholhalt överstiger 2,8 %, fortfarande har kvar de ur "effektsynpunkt" eller "påverkningensgrad" intressanta egenskaperna att ge en låg blodalkoholhalt och ett minimum av alkoholverkan.

Då Goldbergs senaste undersökningar sålunda raserat de grunder på vilka lagstiftarna 1954 byggde motståndet mot ett något starkare pilsnerdriicka, saknas också anledning att nu vidbliva denna ståndpunkt, detta så mycket mer som konsekvenserna av 1954 års ställningstagande visat sig bli på många sätt nykterhetspolitiskt menliga. Genom en höjning av alkoholprocenten till samma som gällde före 1941, nämligen 3,2 viktprocent, skulle vi erhålla ett väsentligt mera tilltalande öl, som genom sin smak, sin åtkomlighet och sin relativa prisbillighet skulle bli i stånd att i många fall ersätta brännvinet. Då därigenom det 3,6 procentiga starkölet bleve överflödigt skulle vidare uppnås stora förenklingar såväl bryggeritekniskt som i fråga om utminuterung och utskänkning. Därtill kommer att berusningseffekten icke bleve större än i nuvarande öl, varför det nykterhetspolitiska syftet även därigenom skulle främjas.

Vi befinner oss i en i nykterhetsavseende ödesdiger situation, då vårt handlande icke kan få förestavas av tidigare ståndpunkter och föreställningar. Det gäller nu att ta ställning med sikte icke på det förflutna, utan på vårt folks bästa för framtiden om vi icke skall riskera att spolia materiella och folkmoraliska värden.

Under hänvisning till vad som här anförts får jag föreslå,

att riksdagen i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 143 måtte besluta

- 1) att avslå förslaget om ett nytt 3,6 % starköl,
- 2) att den tillåtna alkoholhalten i maltdrycker klass II höjes till 3,2 viktprocent utan ändring av nu gällande bestämmelser för utskänkning och utminuterung.

Stockholm den 12 april 1957

Manne Ståhl